

Dyslexieprotocol

Inhoudsopgave

Wat is dyslexie?	1
Signalering	1
Leerlingen met een dyslexieverklaring van een GZ-psycholoog	1
Leerlingen die aangemeld worden met een sterke verdenking van dyslexie	1
Anders	1
De dyslexiescreening (klas 1)	3
Dyslexiebegeleiding in de examenklassen	3
Mogelijke onderwijsaanpassingen	4
Compenserende/dispenserende faciliteiten	4
Technische hulpmiddelen	5
Organisatie	6
Bijlage 1: Voorbeeld Faciliteitenkaart	9

Wat is dyslexie?

Dyslexie wordt gedefinieerd als: “... een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking” (SDN, 2016).

Signalering

Er zijn twee doelgroepen waar rekening mee gehouden wordt in dit protocol:

- de leerling die bij aanmelding op de KSG in het bezit is van een officiële dyslexieverklaring afgegeven door een GZ-psycholoog;
- de leerling bij wie een vermoeden bestaat van dyslexie.

Leerlingen met een dyslexieverklaring van een GZ-psycholoog

De leerlingen hebben al een dyslexieverklaring op de basisschool gekregen en worden zo aangemeld door de basisschool. Er komt een kopie van de verklaring in het dossier bij de administratie, en een melding in SOM, onder zorgvierkant. De ondersteuningscoördinator/orthopedagoog zorgt ervoor dat deze leerlingen in de eerste weken van het schooljaar op de lijst van dyslectische leerlingen komen en dat alle docenten ingelicht worden (via SOM) die deze leerlingen in hun klas hebben. De leerlingen krijgen tijdens de eerste maand van het schooljaar een gesprek met de orthopedagoog en een dyslexiepas. Deze leerlingen doen ook mee aan de screening, zodat bij problemen eventueel gekeken kan worden naar hun specifieke problemen. Indien zinvol krijgen zij hulples spelling en/of begrijpend lezen.

Leerlingen die aangemeld worden met een sterke verdenking van dyslexie

Van deze leerlingen wordt het dossier bekeken door de orthopedagoog. Afhankelijk van de ernst van de achterstand en de hulp die op de basisschool geboden is, kan er besloten worden om direct een dyslexie-onderzoek te starten. Wanneer de ernst of hardnekkigheid ondanks hulp onvoldoende aangetoond kan worden, gaan leerlingen mee met de screening. Ze volgen bij grote achterstand de begeleidingslessen aan het begin van het schooljaar gericht op spelling/begrijpend lezen. Na die begeleidingslessen worden herhalingstesten afgenomen. Indien die onvoldoende resultaat hebben opgeleverd komen deze leerlingen in aanmerking voor vervolgonderzoek dyslexie. Als de diagnose dyslexie officieel door een GZ-psycholoog wordt vastgesteld hebben leerlingen een gesprek met de orthopedagoog en ontvangen zij faciliteiten op hun dyslexiepas. KSG werkt hierin samen met GZ-psychologen binnen de VOG.

Anders

Leerlingen die in de loop van het schooljaar (bijvoorbeeld n.a.v. de rapportvergaderingen, slechte resultaten) gesignaleerd worden (en niet in de screening naar boven kwamen) of leerlingen uit 2^e klassen of hoger: via mentor of coördinator aanmelden bij de

orthopedagoog. Deze bekijkt het dossier van de leerling (zijn er al eerder problemen geweest; was er extra begeleiding op de basisschool?). Tevens houdt deze een gesprek met de leerling over de problemen waar nu tegenaan gelopen wordt. Het screeningsdictee wordt bekeken (indien aanwezig) en de uitslag van de begrijpend lezentest. Daarna wordt besloten of er screeningstesten worden afgenomen door de orthopedagoog. Indien hieruit een sterke verdenking komt van dyslexie, dan worden de ouders hiervan op de hoogte gebracht (middels vragenlijst en vraag om toestemming aan de ouders) en wordt er een vervolgonderzoek dyslexie gepland. Leerlingen worden dan individueel verder getest. Blijken deze leerlingen dyslectisch, dan krijgt de leerling een dyslexiepas. De leerling wordt individueel geïnformeerd over de verdere gang van zaken op school.

Mochten de signalen in de bovenbouw naar voren komen, dan wordt mogelijk een onderzoek buiten school geadviseerd (op kosten van ouders).

De dyslexiescreening (klas 1)

In oktober volgen alle brugklasleerlingen een dyslexiescreening. Deze screening bestaat uit: Dia toetsen (Dia tekst en Dia spel) op de computer en analyse van de scores die behaald zijn op de basisschool. De scorelijsten worden ingeleverd bij de orthopedagoog. Op basis van bovengenoemde gegevens worden vóór de herfstvakantie leerlingen geselecteerd voor de hulplessen spelling en/of begrijpend lezen.

Vanaf de herfstvakantie tot aan februari/maart volgen deze leerlingen *hulplessen*. Bij de start van de hulplessen Spelling wordt een dictee afgenomen om het beginniveau te bepalen. De hulplessen bestaan uit een individueel gevolgd computerprogramma. Na afloop van de lessenreeks volgt opnieuw een toets om te kijken of de leerling vooruitgang heeft geboekt.

Informatie aan ouders

- Per brief en per mail (na de eindtoets van de gevolgde hulplessen);
- Individueel of groepsgewijze voorlichting over faciliteiten voor dyslexie aan ouders.
- Verwijzen naar dit protocol en naar het Protocol Dyslexie VO met meer algemene informatie.

Informatie aan docenten

- Via mentoren worden de namen doorgegeven van de betreffende leerlingen. Elke docent noteert welke leerling dyslectisch is en houdt zich aan de afspraken die hierover gelden binnen de school (zie faciliteitenpas);
- Verwezen wordt ook naar dit protocol en het Protocol Dyslexie VO met vakgerichte adviezen;

Dyslexiebegeleiding in de examenklassen

Aan het begin van het examenjaar zal de orthopedagoog alle dyslectische leerlingen uit de examenjaren en hun ouders uitnodigen voor een informatieavond over de gang van zaken tijdens de examens. Leerlingen moeten op een apart formulier aangeven of zij gebruik willen gaan maken van bepaalde faciliteiten. Ook moeten zij nadrukkelijk aangeven op dit formulier als zij geen gebruik willen maken van faciliteiten. Dit formulier moet door hen en hun ouders ondertekend worden. In november wordt een eerste inventarisatie gehouden. Eind december uiterlijk moeten hun wensen bekend zijn bij de administratie, vanwege de bestellingen die gedaan moeten worden.

Mogelijke onderwijsaanpassingen

Het doel van de aanpassingen voor de leerling is dat zij beter functioneren in het onderwijs en kunnen of leren omgaan met dyslexie zodat ze zelfstandig en met succes hun diploma kunnen behalen op de KSG.

Compenserende/dispenserende faciliteiten

Dyslectische leerlingen hebben hulp nodig die is afgestemd op hun individuele problematiek. Bij de KSG zijn de volgende mogelijkheden:

Remediëren

- In klas 1 worden hulplessen geboden voor spelling en begrijpend lezen.

Compenseren

- Extra tijd bij toetsen of een verkorte toets;
- Gebruik laptop spellingcontrole voor huiswerk en toetsen;
- Gebruik van de laptop voor een onduidelijk en niet geautomatiseerd handschrift;
- Eventueel mondelinge overhoringen na een schriftelijke toets;
- Toetsen in duidelijke lettertypes (bijvoorbeeld Arial 12);
- Bij luistertoetsen meer leestijd tussen de fragmenten;
- Voorgelezen studieboeken via het boekenfonds bij gebruik van Sprinto;
- Voorgelezen toetsen met behulp van Sprinto;
- Gebruik van spelling- en/of grammaticakaarten (zelf aanschaffen). Afbouwend inzetten: leerling in het voorexamenjaar mag geen hulpkaarten meer gebruiken;
- Leesbeurten mogen voorbereid worden;
- Aanleren van ICT vaardigheden bij het gebruik van ondersteunende softwareprogramma's.

Dispenseren

Dispenseren houdt in dat er aan leerlingen met een dyslexieverklaring (gedeeltelijk) vrijstelling wordt gegeven wat betreft het voldoen aan bepaalde, met de orthopedagoog en afdelingsleider vastgestelde taakeisen. Aanpassingen in het curriculum worden besproken met alle betrokkenen. Alles wordt vastgelegd in SOM.

- Spellingfouten niet of verminderd meetellen. Naarmate leerlingen het eindexamen naderen, gelden in het voorexamenjaar en het examenjaar de regels van de inspectie;
- Ontheffing voor een vreemde taal in havo/vwo als de leerling minimaal vier vreemde talen volgt;

- Bij ernstige moeilijkheden met een vreemde taal, zal het vak gevolgd moeten worden tot en met de profielkeuze, maar kan de invulling worden aangepast in afstemming met de orthopedagoog en de vakdocent. Voorwaarde is dat de Vreemde Moderne Taal niet meer gekozen kan worden in de bovenbouw;
- Luisterboeken voor Nederlands en talen zijn toegestaan (via de bibliotheek of Passend Lezen.nl).

Aanpassingen bij het school- en eindexamen

- 25% extra tijd per examen (maximaal 30 minuten) bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen.
- 25% extra tijd (ongeveer 10 minuten per lesuur) bij het schoolexamen (PTA);
- Gebruik van een tekstverwerker met spellingcorrector op een laptop/pc;
- Voorgelezen examens. De Centrale Eindexamens worden voorgelezen door middel van Daisy.

De faciliteiten zijn maatwerk en worden elk jaar naast de regels van het college Toetsen en Examens gelegd. Wanneer er onduidelijkheden zijn over het gebruik van de faciliteiten kan de orthopedagoog worden geraadpleegd.

Technische hulpmiddelen

Op de KSG wordt gebruik gemaakt van Sprint Plus/ Sprinto. Dit is een goed programma voor dyslectische leerlingen met een tempoprobleem of voor leerlingen die problemen hebben met accuraat lezen. Wanneer leerlingen Sprinto gebruiken kunnen ze ook digitale leerboeken krijgen. Zowel Sprinto als de studieboeken worden door de KSG aangeschaft. Sprinto wordt op een USB-stick tijdelijk in bruikleen gegeven en werkt op computers met Windows en een USB-poort. Ook toetsen kunnen met Sprinto worden gemaakt. De toets wordt als een Word document of PDF aangeleverd door de docent op een USB-stick. De docent is verantwoordelijk voor de toetsstick. De leerling is zelf verantwoordelijk voor het meebrengen van de laptop, headset en de Sprinto-USB.

De leerlingen die hier gebruik van willen maken, nemen hiervoor contact op met de orthopedagoog/dyslexiebegeleider, die hen vertrouwd maakt met het programma.

Organisatie

Bij het bepalen van de faciliteiten die leerlingen met dyslexie op de KSG kunnen gebruiken, wordt elke keer afgestemd op de individuele leerling: wat heeft deze leerling op dit moment nodig?

De ondersteuning voor leerlingen wordt bij de start van de schoolloopbaan bij de KSG afgesproken en geldt de gehele schoolloopbaan. Leerlingen zullen jaarlijks een mail ontvangen met de vraag of de faciliteiten nog kloppen. Ook kunnen leerlingen tussentijds altijd een gesprek aanvragen voor aanpassingen via hun mentor of overleggen met de orthopedagoog.

De verantwoordelijkheid voor het dyslexiebeleid ligt bij de ondersteuningscoördinator en de orthopedagoog. De orthopedagoog is verantwoordelijk voor de uitvoering van het dyslexiebeleid. Daarnaast hebben docenten, mentoren, leerlingen en ouders een rol in de begeleiding van de dyslectische leerlingen. Een dyslexieverklaring wordt, naar aanleiding van het door school afgenomen dyslexieonderzoek, afgegeven door een (externe) GZ-psycholoog.

Taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen

De Ondersteuningscoördinator

- evalueert het dyslexieprotocol samen met de orthopedagoog;
- heeft een overzichtslijst met alle dyslectische leerlingen in de school.

De Orthopedagoog

- evalueert het dyslexieprotocol samen met de ondersteuningscoördinator en dyslexiebegeleider en stelt waar nodig bij;
- ziet er samen met de leerling en mentor op toe dat de leerling met dyslexie de compenserende en dispenserende maatregelen krijgt die hem toekomen;
- is aanspreekpunt voor mentoren, docenten, ouders en leerlingen m.b.t. dyslexie;
- is beschikbaar voor leerlingen met vragen en indien leerlingen aanpassingen willen maken in de faciliteiten;
- maakt een verslag van het gesprek, legt de aanbevelingen en faciliteiten vast, die gelden voor de leerling en geeft dit door aan de mentor voor verwerking in SOM. Ook worden de ouders geïnformeerd;
- communiceert alle veranderingen en nieuwe afspraken duidelijk met alle betrokken partijen en legt dit vast in SOM;
- is verantwoordelijk voor de screening van de leerlingen en de daaruit voortkomende organisatorische werkzaamheden;
- neemt als het nodig is, het dyslexieonderzoek af en bespreekt de resultaten hiervan met de GZ-psycholoog en houdt ouders op de hoogte ;

- informeert de docenten over dyslexie;
- stemt met de dyslexiebegeleider in leerjaar 1 de inhoud van de begeleiding af voor leerlingen, als leerlingen daar gebruik van willen maken;
- organiseert aan het begin van het schooljaar een informatiebijeenkomst voor alle ouders van examenleerlingen met dyslexie, voor het schoolexamen en het centrale eindexamen;

De mentor

- is het eerste aanspreekpunt voor de leerling, de ouders en de vakdocent;
- monitort de resultaten van de leerling;
- signaleert leerproblemen bij de orthopedagoog;
- informeert de vakdocenten over de afspraken;
- draagt de afspraken over naar de nieuwe mentor aan het einde van een schooljaar.

De leerling

- zet zich maximaal in om te leren;
- is verantwoordelijk voor correcte aantekeningen van de les en het opschrijven van huiswerk in de agenda;
- laat schriftelijke werkstukken controleren op spelling en grammatica voordat het wordt ingeleverd;
- Vermeldt op de toets een 'D', van dyslectisch;
- is verantwoordelijk voor het meebrengen van een laptop (voor het gebruik van Sprinto) bij toetsen;
- overlegt met de mentor en orthopedagoog bij problemen gerelateerd aan dyslexie.

De ouders

- Moedigen hun kind aan en ondersteunen bij talige vakken;
- stimuleren hun kind om regelmatig (hardop) te lezen;
- luisteren naar de signalen van hun kind en bespreken dat met de mentor.

De vakdocent

- houdt zich aan afspraken die gemaakt zijn met de leerling met dyslexie (terug te vinden in SOM);
- geeft indien nodig extra ondersteuning in de les;
- bespreekt toetsen met de leerling (voor- en nabespreking);
- signaleert dat extra ondersteuning binnen of buiten de les onvoldoende resultaat oplevert bij de mentor en/of de remedial teacher.

Bijlage 1: Voorbeeld Faciliteitenkaart

Faciliteitenkaart KSG In kader van:	Verantwoordelijkheid leerling Naam:
<p>☐ Hardop lezen in de klas alleen na voorbereiding</p> <p>☐ Extra tijd of vermindering vragen bij toetsen</p> <p>☐ Eventueel mondeling overhoren (bij onvoldoendes voor schriftelijk werk)</p> <p>☐ Spellingfouten niet of minder meetellen, als niet nadrukkelijk op spellingvaardigheid wordt getoetst</p> <p>☐ Kopiëren aantekeningen van andere leerling</p> <p>☐ Gebruik grammatica/spellingkaarten voor de talen in de onderbouw (zelf aanschaffen)</p> <p>☐ Aangepaste luistertoetsen (meer tijd tussen fragmenten of op de computer)</p> <p>☐ Gebruik laptop:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ voor spellingcontrole ☐ voor Sprint ☐ voor handschrift <p>De school is hier verantwoordelijk voor.</p> <p>Datum: Handtekening:</p>	<p>Tijdens de les</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden - Zorg voor goede aantekeningen; kopieer ze anders - Schrijf huiswerk goed op <p>Huiswerk</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plan je werk - Werk iedere dag; werk vooruit - Werk niet overdreven lang - Lees een tekst thuis vast door - Vraag om software of cd's die bij de methode horen - Maak eventueel gebruik van ingesproken boeken en methoden <p>Bij toetsing</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik de faciliteiten die je <u>van tevoren</u> geregeld hebt (bijv. laptop van school, adapter, headset) - Lees de opdrachten goed - Leerlingen schrijven een "D" boven hun toets - Controleer je werk; niets vergeten? <p>Algemeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Probeer met de vakken en opdrachten die je goed kunt de cijfers op te halen <p>Ik weet dat ik hier zelf verantwoordelijk voor ben.</p> <p>Datum: Handtekening:</p>